

Postavení prezidenta republiky v ústavním systému ČR

Zpráva z konference konané dne 21. listopadu 2007 v Brně, Právnická fakulta MU

Marian Kokeš*

Dne 21. listopadu se v Brně na půdě Právnické fakulty MU konala konference na téma – „*Postavení prezidenta republiky v ústavním systému ČR*“, jehož pořadateli byli kromě hostitelské Právnické fakulty MU i Mezinárodní politologický ústav MU společně s Konrad-Adenauer Stiftung, zastoupení v Praze. Jednalo se již o sedmnácté pokračování tradičního setkávání ústavních právníků a politologů nad aktuálně diskutovanými otázkami a problémy české politiky a práva.

Aktuálnost zvoleného tématu konference byla umocněna nejen blízkostí se volbou prezidenta republiky a v souvislosti s ní diskutovanou otázkou ohledně potřebnosti změny způsobu volby prezidenta či případně výběru vhodného kandidáta, ale i úrovní vztahů současného prezidenta V. Klause k soudní moci (viz výrok prezidenta o „soudokracii v ČR“ či o „ohrožení demokracie“ ze strany Ústavního soudu), které jsou v současnosti (dlužno dodat i negativním vlivem médií) širší veřejností nahlíženy spíše jako na boj prezidenta proti neomezené soudní moci.

Organizátoři program konference však nezúžili pouze na téma vztahu prezidenta a justice, ale zaměřili se na posouzení postavení a role prezidenta z komplexnějšího hlediska. Proto se předmětem diskuse mohla stát vedle otázky vztahu prezidenta a soudní moci, také otázka postavení a role hlavy státu v parlamentních formách vlády, otázka způsobu volby prezidenta, postavení prezidenta z hlediska dělby moci, otázka rozšíření či zúžení jeho kompetencí a odpovědnosti prezidenta ze jejich výkon atd. Těmto otázkám, které přesahují oblast ústavního práva a zasahují i do oblasti politologie, se proto organizátoři snažili přizpůsobit i výběr vystupujících.

Po uvítání účastníků konference ředitelem MPÚ B. Dančákem a úvodním slovem moderátora konference J. Filipa (Právnická fakulta MU), který ve stručnosti předestřel možné a pod téma konference podřaditelné

otázky, jež se nabízely k řešení, přednesl svůj příspěvek M. Novák (Fakulta sociálních věd UK). Ten z politologického hlediska vymezil postavení hlavy státu v parlamentních formách vlády ve srovnání s poloprezidentskými režimy dle charakteristiky M. Duvergera a vyslovil tezi o potřebě zúžit kompetence prezidenta republiky, zejména ve vztahu k vládě, právě s ohledem na parlamentní formu vlády v ČR, kde je silný prezident jevem nežádoucím. Problematiku kompetencí prezidenta republiky (dle čl. 62 a 63 Ústavy ČR) a možnosti jejich soudního přezkumu v podmínkách materiálního právního státu pak v následujícím příspěvku podrobněji rozvedl předseda Ústavního soudu ČR P. Rychetský. Na jeho příspěvek navázala místopředsedkyně Ústavního soudu ČR E. Wagnerová, která problematiku postavení prezidenta republiky posuzovala z hlediska jeho vztahu k Ústavnímu soudu a jejich vzájemných vazbách jako ústavních orgánů. Podrobněji se zabývala dvěma klíčovými aspekty těchto vzájemných vazeb, a to kreační kompetencí prezidenta, tj. jmenování soudců Ústavního soudu, jeho předsedu a místopředsedy, kde s ohledem na srovnání s jinými státy (Rakousko, Maďarsko či Francie) zakládá český model výjimečně silné postavení prezidenta, a kompetencí procesní, tj. postavení prezidenta republiky jako účastníka řízení před Ústavním soudem.

Odpolední blok otevřel svým příspěvkem V. Pavlíček (Právnická fakulta UK), který se zabýval problematikou odpovědnosti (resp. neodpovědnosti) prezidenta republiky, kdy na základě spíše historické analýzy postavení prezidenta republiky v českém prostředí konstruoval závěr, že z důvodu neodpovědnosti prezidenta republiky, jenž představuje nejvyšší orgán státu, má výkon jeho kompetencí podobu prerogativ, nikoliv podobu přezkoumatelných aktů. Proto vyjádřil i svůj nesouhlas s judikaturou Ústavního soudu vztahující se k dané problematice. J. Kysela (Právnická fakulta UK) svůj příspěvek věnoval neustále probí-

* Mgr. Marian Kokeš, asistent soudce Ústavního soudu ČR

rané možnosti zavedení přímé volby prezidenta. Ukázal zejména na důvody, kterými političtí aktéři ve svých návrzích na změnu způsobu volby prezidenta argumentují a jejichž věrohodnost a „vážnost“ následně zpochybnil. Poslední dva příspěvky, A. Gerlocha (Právnická fakulta UK) a K. Klímy (Právnická fakulta ZČU), pak měly spíše shrnující charakter, nicméně obsahovaly i několik zajímavých postřehů a úvah nad možnými změnami do budoucna. A. Gerloch se částečně vrátil k příspěvku E. Wagnerové a předestřel svůj návrh na změnu způsobu jmenování soudců Ústavního soudu, které by zčásti svěřil do kompetence justice (např. NSS). K. Klíma pak v závěru svého vystoupení vyslovil obavy nad skutečnou nezávislostí soudní moci v ČR v důsledku silného vlivu prezidenta na její složení a rovněž upozornil na dle jeho mínění neuctivý vztah prezidenta ČR k ústavnímu systému.

Přestože se jednalo o další z tradičních setkávání, byla tato konference oproti minulým ozvláštěná o skutečnost, že byl organizátory zcela záměrně rozší-

řen prostor pro diskusi, která nejen umožnila otevření celé řady otázek, o nichž se příspěvky vystupujících nezmínily vůbec či pouze okrajově, ale „vtažením“ většího počtu účastníků konference do debaty nepochybně celou konferenci oživila a zpestřila.

Celkově byla konference nepochybně přínosem, neboť nejenže přinesla množství podnětných poznatků a stanovisek z různých úhlů pohledu, ze kterých lze na danou problematiku nahlížet, ale do budoucna nastolila i celou řadu otázek a možných návrhů na změny, které by neměly dle mého názoru upadnout v zapomnění. A právě i z toho důvodu je zajisté velkým pozitivem skutečnost, že organizátoři chystají na první čtvrtletí příštího roku vydání sborníku z této konference, do něhož budou zařazeny i další příspěvky, které na konferenci nezazněly, a bezesporu tak umožní nejen odborné veřejnosti se v ucelenější podobě seznámit s různými aspekty a názory souvisejícími s problematikou postavení prezidenta republiky v ústavním systému ČR.